

بررسی سوابق و عملکرد ترویج کشاورزی در ایران پس از انقلاب اسلامی

(قسمت آخر)

اجرائی مرتبط با ترویج کشاورزی کشور شد. بدنبال برگزاری موفقیت‌آمیز این همایش، دومین همایش علمی ترویج در دیماه سال ۱۳۶۳ در دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران برگزار شد. در این همایش، با توجه به مفاد سخنرانی و نظارت وزیر کشاورزی و نظر هیئت برگزارکننده در مورد اعلام سال بعد از برگزاری همایش، بعنوان «سال ترویج و آموزش کشاورزی، این امر مورد استقبال مسئولین و رسانه‌های گروهی قرار گرفت و بسیاری از عملکردهای اجرایی در صحنه کشاورزی کشور را تحت‌الشعاع خود قرار داد.

برگزاری «سال آموزش و ترویج کشاورزی» به برگزاری سالیانه «هفته ترویج کشاورزی» منجر گردید که در طی آن از تولیدکنندگان نمونه محصولات کشاورزی و همچنین، مروجین و کارشناسان نمونه تقدیر بعمل می‌آید.

یکی دیگر از اقدامات و کوششهای قابل توجه در این دوره زمانی، اجرای «طرحهای جامع ترویج کشاورزی» در استانهای

سعی نمودند تا ترویج را به مسیر اصلی و جایگاه راستین خود هدایت نمایند. بنابراین، این دوران را «می‌توان دوره تجدید حیات» و همچنین «تجدید بنای» ترویج و آموزش کشاورزی در کشور بحساب آورد.

در این دوران نسبت به تدوین برنامه پنجساله ترویج کشاورزی (۶۲ - ۶۷) اقدام گردید.

از اقدامات قابل توجهی که در این دوره زمانی برای توسعه و گسترش ترویج و آموزش کشاورزی در کشور بعمل آمد، برگزاری موفقیت‌آمیز اولین همایش علمی ترویج کشاورزی در آذرماه سال ۱۳۶۲ به همت بخش ترویج و آموزش دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز بود. در این همایش که با هدف طرح مبانی علمی ترویج کشاورزی تشکیل شد، مقاله‌های گوناگونی ارائه گردید و همین امر باعث گشودن بابی در جوار موضوعات اجرایی گردید، بدین معنا که طرح مبانی و موازین نظری ترویج، باعث شروع دگرگونیهای در چارچوب

۱-۳- دوره دوم، عملکرد ترویج کشاورزی از سال ۱۳۶۲ الی ۱۳۶۸ (دوران تجدید حیات ترویج و آموزش کشاورزی در کشور)

از سال ۱۳۶۲ به بعد با مشخص شدن جایگاه و اهمیت بخش کشاورزی کشور در روند توسعه، رفته‌رفته بر میزان توجه مسئولین و برنامه‌ریزان مملکتی نسبت به حمایت از بخش کشاورزی افزوده شد و با طرح شعار «کشاورزی محور توسعه» اقدامات و کوششهایی در جهت برنامه‌ریزیهای حمایتی از بخش کشاورزی بعمل آمد.

این اقدامات و کوششها موجب آن گردید که توجه ویژه‌ای به امر آموزش و ترویج کشاورزی مبذول گردد و با توجه به جایگاه حساس ترویج در روند توسعه کشاورزی، اقدامات و کوششهای فراوانی از سوی مسئولین و دست‌اندرکاران مربوطه بعمل آید تا ترویج کشاورزی در کشور تجدید بنا گردد و برنامه‌ریزان مملکتی نیز

فعالیت‌های سازمان ترویج کشاورزی در سال ۱۳۶۵

نام موسسه	مهمترین وظایف	مهمترین عملکردهای یکساله (اهم فعالیت‌ها)
سازمان ترویج کشاورزی	تهیه و تنظیم و اجرای برنامه‌های آموزش روشهای صحیح کشاورزی به روستائیان و انتقال نتایج و یافته‌های پژوهشی به کشاورزان و انعکاس مسائل آنان به دستگاههای پژوهشی	<p>- چاپ و تکثیر ۲۵ نشریه جدید ترویجی و توزیع ۱۹۸۲۸۸ نسخه در ۴۴ موضوع.</p> <p>- تهیه و تدوین و اجرای طرح جامع ترویج کشاورزی در ۱۹ شهرستان کشور.</p> <p>- تشکیل ۳۱ دوره بازآموزی کارکنان فنی.</p> <p>- تشکیل نمایشگاه بین المللی در تهران و نمایشگاه کشاورزی و دامی و صنایع وابسته در ۱۹ شهرستان و مراکز استان.</p> <p>- تهیه و ترجمه و دوبلاژ فیلمهای آموزشی کشاورزی و دامی به تعداد ۱۸ حلقه.</p> <p>- اجرای برنامه رادیویی و تلویزیونی به تعداد ۷۴۵ برنامه.</p> <p>- آموزش روستائیان در زمینه های زراعت، باغبانی، آفات و بیماریهای گیاهی، دامپرووری، زنبورداری، منابع طبیعی، ماشین آلات کشاورزی و ... جمعاً ۷۶۰۷۶ نفر.</p> <p>- انتخاب و بزرگداشت تولیدکنندگان نمونه محصولات زراعی و دامی کشور.</p>

اندیشه تدوین و گردآوری برنامه‌های جامع ترویج کشاورزی از اواخر سال ۱۳۶۳ در ذهن مسئولان برنامه‌ریزی ترویج کشاورزی کشور شکل گرفته بود و این موضوع بدنبال طرح برنامه‌های «بخشی - منطقه‌ای» کشاورزی در سطح کشور امرغیر منتظره‌ای نبود.

ناگفته نماند که طرح برنامه‌های جامع ترویج کشاورزی مصادف با تغییر و دگرگونی مدیریت سازمان مربوطه در اواخر سال ۱۳۶۳ و قبل از برگزاری دومین همایش علمی ترویج بود. لذا می‌توان بعنوان انگیزه تدوین طرحهای مزبور، تأثیر مدیریت وقت را نیز مؤثر دانست.

عامل دیگری که در تدوین و گردآوری طرحهای جامع ترویج کشاورزی مؤثر بود، دستور وزیر کشاورزی وقت و امر بر اجرای طرحهای جامع ترویج در هر یک از استانهای کشور بود (سال ۶۴). در این مقطع زمانی رشته تحصیلی ترویج و آموزش کشاورزی نیز از نظر کمی و کیفی در مراکز دانشگاهی کشور رو به توسعه و گسترش نهاد. بدین شرح که مقطع کارشناسی ارشد برای این رشته تحصیلی مورد تصویب قرار گرفت و همچنین در مقطع کارشناسی نیز تعداد دیگری از دانشگاههای کشور نسبت به راه‌اندازی این رشته تخصصی و فنی تلاش کردند.

کوششهای مهمی که از سال ۱۳۶۲ به بعد در زمینه ترویج و آموزش کشاورزی در کشور صورت گرفت، فهرست‌وار گفته می‌شود و در هر یک از موارد مشروحه ذیل در متن این گزارش به تفصیل سخن رفته است.

- (۱) تهیه برنامه‌های پنجساله ترویج و آموزش کشاورزی (شروع از سال ۱۳۶۲).
- (۲) اجرای طرحهای جامع ترویج کشاورزی.
- (۳) برگزاری همایش‌های علمی ترویج کشاورزی.
- (۴) برگزاری مراسم سال ترویج و آموزش کشاورزی.
- (۵) برگزاری سالیانه هفته ترویج و آموزش کشاورزی.
- (۶) اجرای برنامه‌های ترویجی تهیه‌شده توسط کارشناسان.

- (۷) اجرای طرحهای پژوهشی - ترویجی.
- (۸) اجرای طرح محوری گندم.
- (۹) همکاری با مراکز خدمات روستایی.
- (۱۰) اجرای طرح ارتباط مکاتبه‌ای با کارشناسان ترویج و مروجین کشاورزی (سال ۱۳۶۶).
- (۱۱) همکاری بخش اجرایی کشاورزی با مراکز آموزش عالی و گشایش دفتر مشترک همکاریهای فنی بین سازمان ترویج و کشاورزی.
- (۱۲) دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران (سال ۱۳۶۹).
- (۱۳) ایجاد نمایشگاههای کشاورزی در سطوح دهستان، استان و کشور.
- (۱۴) تهیه فیلمهای آموزشی - ترویجی.
- (۱۵) انتخاب کشاورزان و کارشناسان و مروجین نمونه.
- (۱۶) تخصصی نمودن عملکردهای

- (۱۶) کارشناسان ترویجی.
- (۱۷) اجرای برنامه‌های فراگیر در زمینه‌های کشاورزی و مسائل روستایی از طریق رادیو، تلویزیون و دیگر رسانه‌های جمعی.
- (۱۸) تهیه و توزیع مواد تصویری و انتشاراتی در زمینه رسانش پیامهای آموزشی و ترویجی.
- (۱۹) اجرای طرحهای ارزشیابی.
- (۲۰) برگزاری روز مزرعه.
- (۲۱) گشایش و راه‌اندازی دوره کارشناسی ارشد ترویج در دانشگاه تهران (سال ۱۳۶۴).
- (۲۲) تهیه برنامه پنجساله ترویج کشاورزی (شروع از سال ۱۳۶۸).
- (۲۳) توسعه رشته ترویج و آموزش کشاورزی در مقطع کارشناسی ارشد و در مقطع کارشناسی در شش دانشکده در سطح کشور.

۲۳) ایجاد معاونت و وزیر کشاورزی در امر آموزش و ترویج.
۲۴) تغییر و دگرگونی ساختار نهادهای سازمان ترویج
درباره عملکرد سازمان ترویج و بیان عملکرد و فعالیتهای این سازمان تا سال ۱۳۶۸ منابع نوشتاری متعددی موجود می‌باشد که بمنظور جلوگیری از یادآوری جزئیات و بیان مهمترین فعالیتهای سازمان بعنوان نمونه، جدول شماره (۱-۱) آورده شده که نمودار عملکرد و فعالیتهای سازمان در سال ۱۳۶۵ می‌باشد.

۱-۴- دوره سوم، عملکرد ترویج کشاورزی از سال ۱۳۶۸ تا ۱۳۷۳ (دوران توسعه و گسترش عملکرد و فعالیتهای ترویجی و آغاز اجرای برنامه پنجساله ترویج کشاورزی در کشور)

همانگونه که گفته شد در نیمه دوم دهه سال ۷۰-۱۳۶۰ نشانه‌هایی وجود دارد که عملکرد و فعالیتهای ترویج کشاورزی در کشور به سمت اهداف اصلی و مسئولیتهای مرتبط پیش رفته است.

سال ۱۳۶۸، آغاز اجرای برنامه پنجساله ترویج کشاورزی در کشور بود و در زمینه فعالیتهای و کوششهای سازمان ترویج منابع نوشتاری فراوانی گردآوری شده که در قسمتهای بعدی به آن پرداخته می‌شود.

همچنین، سال ۱۳۶۸ مصادف است با دگرگونی نهادهای اداری سازمان ترویج و ایجاد حوزه معاونت آموزش و ترویج در وزارت کشاورزی.

تا قبل از این تاریخ، سازمان ترویج تحت سرپرستی و نظارت معاونت زراعت وزارت کشاورزی قرار داشت. ولی از این تاریخ به بعد، تشکیل معاونت ترویج و آموزش وزارت کشاورزی و گسترش نهادهای اداری مرتبط با ترویج در وزارت کشاورزی از اهمیت نقش ترویج در روند توسعه کشاورزی حکایت می‌کند.

مهمترین عملکرد فعالیتهای مرتبط با ترویج کشاورزی در این مقطع زمانی فهرستوار بقرار زیر می‌باشد که عبارتند از:
۱) ایجاد دگرگونی در نهادهای اداری سازمان ترویج (سال ۱۳۶۸).

۲) همکاری بخش اجرایی و آموزش عالی در زمینه ترویج کشاورزی و گشایش

دفتر مشترک همکاری بین سازمان ترویج و دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران (سال ۱۳۶۹).

۳) ادامه طرحهای جامع ترویج کشاورزی.

۴) ادامه برگزاری همایشهای علمی ترویجی کشاورزی.

۵) ادامه طرح ارتباط مکاتبه‌ای با کارشناسان ترویج و مروجین کشاورزی.

۶) ادامه برگزاری سالیانه هفته آموزش و ترویج کشاورزی.

۷) ادامه اجرای طرحهای پژوهشی - ترویجی و حمایت از پژوهشهای ترویجی.

۸) برگزاری نمایشگاههای کشاورزی در سطوح استان، شهرستان، دهستان.

۹) تولید و پخش مواد انتشاراتی و تصویری در زمینه انتقال پیامهای ترویجی و آموزشی.

۱۰) گسترش رشته تحصیلی ترویج و آموزش کشاورزی در دانشگاههای کشور.

۱۱) انجام فعالیتهای ارزشیابی.

در قسمتهای دیگر این گزارش به اقتباس از نشریات منتشره سازمان ترویج که عملکرد، فعالیتهای و اقدامات سالیانه خود و واحدهای تابعه را از سال ۱۳۶۸ به بعد منتشر ساخته است، گزارش گسترده‌ای از چگونگی عملکرد و فعالیتهای سازمان ترویج ارائه گردیده است.

■ نهادهای اداری و سازمانی ترویج کشاورزی پس از انقلاب اسلامی

سرآغاز ایجاد سازمانی رسمی جهت ترویج کشاورزی سال ۱۳۲۷ است که در نیمه دوم برنامه عمرانی هفت ساله اول و با استفاده از اعتبارات آن برنامه، اداره کل ترویج کشاورزی گشایش یافت و سرانجام، این اداره کل در سال ۱۳۳۸ به سازمان ترویج کشاورزی تبدیل شد که تحت نظارت معاونت زراعت وزارت کشاورزی انجام وظیفه نمود. طی سالهای ۱۳۳۸، ۱۳۴۰، ۱۳۴۳، ۱۳۴۶ نهادهای اداری سازمان ترویج مورد تجدید نظرهای مختلف قرار گرفت.

نمودار نهادهای سازمان ترویج از سال ۱۳۴۶ تا زمان وقوع انقلاب اسلامی بشرح نمودار شماره ۱ بوده است.

همچنین، موقعیت و جایگاه سازمان ترویج در نظام سازمانی وزارت کشاورزی تا

قبل از انقلاب اسلامی در نمودار شماره ۲ مشاهده می‌شود.

بعد از انقلاب اسلامی ایران، نمودار نهادهای سازمان ترویج دچار دگرگونی شد (نمودار شماره ۳) که این حالت تا سال ۱۳۶۸ ثابت باقی ماند. در این مقطع زمانی (۱۳۵۸ تا ۱۳۶۸)، سازمان ترویج همچنان تحت نظارت «معاونت زراعت» وزارت کشاورزی قرار داشت. ولی از سال ۱۳۶۸ به بعد، معاونت جدیدی تحت عنوان «معاونت آموزش و ترویج کشاورزی» در وزارت کشاورزی ایجاد گردید که سازمان ترویج را تحت سرپرستی خود قرار داد. در همین ایام، سازمان ترویج کشاورزی نیز دچار دگرگونیهای سازمانی شد که این موارد در نمودارهای صفحات بعد به تفکیک ترسیم شده است.

باید گفت که در سطوح نهادی سازمان ترویج از سال ۱۳۵۸ تا ۱۳۶۸، «قسمت انتشارات فنی» که به نهادهای سازمان ترویج اضافه گردید، وظیفه و مسئولیت چاپ، تکثیر، تهیه فیلم، پوستر و تهیه و توزیع نشریات ترویجی را برعهده داشته است. همچنین، در خردادماه ۱۳۶۴، معاونت فنی (سرپرستی طرحهای افزایش تولید) از مدیریت سازمان ترویج جدا گردید و بعدها بصورت شرکت تهیه و توزیع نهال و بذر درآمد.

همانگونه که گفته شد، در سال ۱۳۶۸ در سطوح معاونتهای وزارت کشاورزی، معاونت جدیدی تحت عنوان «معاونت آموزش و ترویج» به نهادهای وزارت کشاورزی افزوده شد. در همین زمان و در پی این دگرگونی سازمانی، سازمان ترویج کشاورزی از معاونت امور زراعت وزارت کشاورزی جدا و تحت نظارت معاونت آموزش و ترویج قرار گرفت.

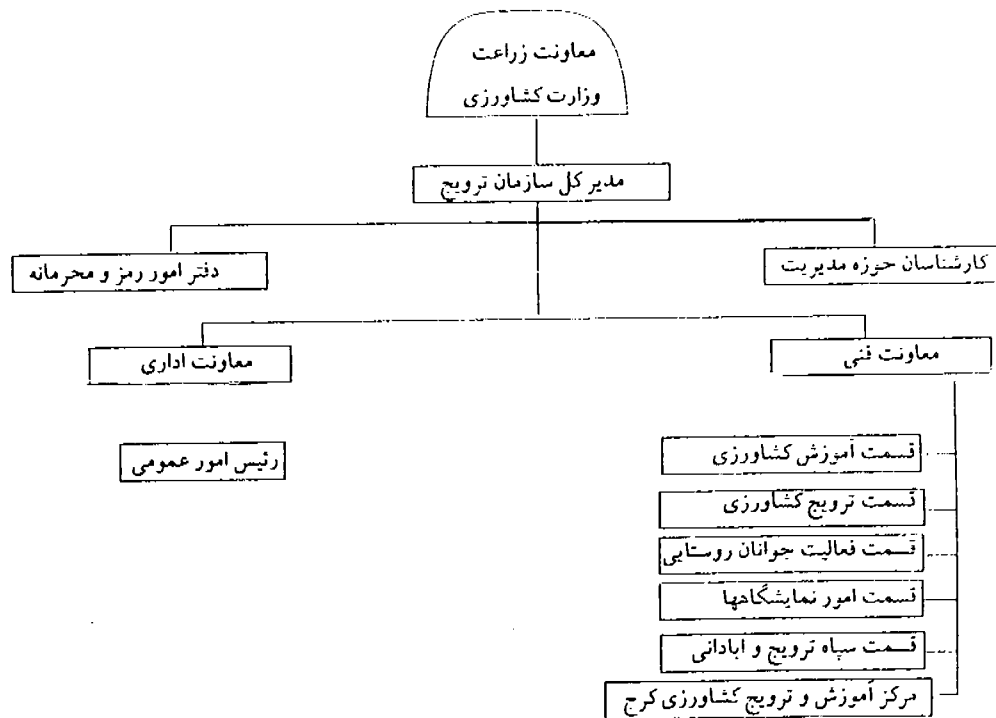
نمودار نهادهای سازمان ترویج از سال ۱۳۶۷ الی ۱۳۷۱ در نمودار شماره ۴ دیده می‌شود.

در بهمن ماه سال ۱۳۷۱، دگرگونیهای دیگری در نهادهای اجرایی وزارت کشاورزی و سازمان ترویج بوجود آمد.

بدین شرح که، سازمانهای سه‌گانه تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی در یکدیگر آمیخته و تحت عنوان «سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی»، تشکیل سازمان واحدی را دادند. این

جدول شماره ۱: سیر دگرگونیها در نوع عملکرد و فعالیتهای سازمان ترویج کشاورزی، پس از انقلاب اسلامی

دوره اول: ۱۳۵۷-۱۳۶۲	دوره دوم: ۱۳۶۲-۱۳۶۸	دوره سوم: ۱۳۶۸-۱۳۷۲
«رکود نسبی عملکرد و فعالیتهای ترویجی» - حذف رشته دانشگاهی ترویج و آموزش کشاورزی - ارائه خدمات و فعالیتهای ترویجی از قبیل: (۱) تشکیل کلاسهای ترویجی برای کشاورزان (۲) راهنمایی انفرادی و گروهی کشاورزان (۳) نمایش فیلمهای آموزشی (۴) بازدید از مزارع و منازل کشاورزان (۵) تشکیل کلاسهای کوتاه مدت در زمینه های باغبانی، دفع آفات و حفظ نباتات، دامپروری و دامپزشکی (۶) اجرای نمایشات طریقه‌ای و نتیجه‌ای (۷) ترویج چگونگی واکسیناسیون دام و طیور (۸) تهیه و توزیع نشریات ترویجی (۹) بازگشایی مراکز خدمات کشاورزی با شاخه ترویج (۱۰) راه اندازی دوباره رشته ترویج و آموزش کشاورزی در مقطع کارشناسی در دانشگاههای کشور	«اجرای طرحهای جامع ترویج کشاورزی» - شروع اجرای برنامه‌های تهیه شده توسط کارشناسان - اجرای طرحهای پژوهشی - ترویجی - تدوین برنامه پنجساله ترویج کشاورزی - راه‌اندازی مقطع کارشناسی ارشد برای رشته ترویج و آموزش کشاورزی - برگزاری همایش علمی ترویج کشاورزی - برگزاری مراسم سال و هفته ترویج کشاورزی - فنی کردن عملکرد و فعالیتهای کارشناسان - انتخاب کارشناس، مروج و کشاورز نمونه در مراسم سالانه هفته ترویج - اجرای برنامه شبکه روستا در سیمای جمهوری اسلامی ایران - تهیه و انتشار فیلمهای آموزشی و بوسترهای ترویجی - تهیه و توزیع نشریات ترویجی - اجرای طرحهای ارزشیابی - برگزاری روز مزرعه - ایجاد نمایشگاههای کشاورزی - اجرای طرح تهیه اسلایدهای ترویجی - گشایش دفتر همکاری معاونت آموزش و ترویج وزارت کشاورزی با دانشکده کشاورزی کرج - اجرای طرح ارتباط مکاتبه‌ای با کارشناسان و مروجین کشاورزی - اجرای تئاتر ترویجی	«تدوین و اجرای برنامه پنجساله توسعه ترویج کشاورزی» - ایجاد معاونت آموزش و ترویج در وزارت کشاورزی - دگرگونی نهادی در سازمان ترویج - توسعه و گسترش رشته دانشگاهی ترویج و آموزش کشاورزی در مقاطع کارشناسی و کارشناسی ارشد - ارائه همایشهای علمی ترویج کشاورزی - ادامه طرحهای جامع ترویج کشاورزی - ادامه برگزاری مراسم هفته ترویج کشاورزی - ارائه خدمات ترویجی از قبیل: تهیه فیلمهای آموزشی، پوستر، نشریات ترویجی، عکس و اسلاید و ... - اجرای طرحهای مشترک پژوهشی، ترویجی و برگزاری همایش مشترک پژوهش و ترویج - تهیه برنامه‌های رادیویی، تلویزیونی - آمیختن سازمانهای تحقیقات و آموزش و ترویج کشاورزی و گشایش سازمان تات - تشکیل معاونت تحقیقات آموزش و ترویج کشاورزی در وزارت کشاورزی - تبدیل سازمان ترویج به معاونت ترویج و سازمان تات و بروز دگرگونیهای نهادی و سازمانی در مرکز استانها

نمودار شماره ۱: نهادهای اداری سازمان ترویج از سال ۱۳۴۶ الی ۱۳۵۷

باعث آن می‌گردد که جایگاه، اهمیت و نقش ترویج در توسعه کشاورزی ناشناخته باقی بماند و از مسیر اصولی خود منحرف گردد و به امور خدماتی روی آورد.

۳) بر اثر احاله امور اجرایی، خدماتی و بازرگانی به ترویج و مروجین کشاورزی از دیرباز، این مسئله چنان بعد و عمقی پیدا کرده است که دگرگون‌سازی جهت ترویج به سوی وظایف اصلی، نمی‌تواند چندان به سهولت انجام پذیرد.

و لذا، سازمان ترویج جهت توجیه و قبولاندن عملکرد و فعالیتهای آموزشی و ارشادی خود در مراجع مختلف اجرایی و قانون‌گذاری با مشکلات عدیده مواجه بوده است.

۴) عدم ارتباط بین ترویج، تحقیق (پژوهش) و آموزش که از مدتها قبل وجود داشته و در برخی موارد هم تضادها و تنشهایی بین این سه نهاد دیده می‌شود.

در حالیکه این سه نهاد، می‌بایستی در ارتباطی محکم و مستمر، حرکت در جهت توسعه کشاورزی را شتاب بخشند. عدم وجود ارتباط بین این سه نهاد نتیجه‌اش این شده است که:

الف) پژوهشهای کشاورزی در حل مسائل و معضلات اساسی بخش کشاورزی توفیق چندانی نداشته است و در بسیاری از موارد از نهادهای اجرایی نیز عقب‌تر بوده است.

۳) سطوح سازمانی و نهادی معاونت ترویج سازمان «تات» کوچکتر شده و بشکل مندرج در نمودار شماره ۵ درآمد.

۴) «معاونت تات» وزارت کشاورزی ریاست سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی را نیز عهده‌دار گردید.

■ مشکلات و تنگناهای ترویج کشاورزی در کشور

با توجه به وضعیت، شرایط و عملکرد ترویج کشاورزی در دوران قبل و پس از انقلاب اسلامی ایران، مشکلات و تنگناهای ترویج را می‌توان به شرح ذیل بیان نمود که عبارتند از:

۱) عدم تثبیت جایگاه و اهمیت ترویج کشاورزی در روند توسعه کشاورزی و همچنین، عدم شناخت مسئولین رده‌های مختلف وزارت کشاورزی از فلسفه، اهداف، اصول، وظایف و جایگاه و نقش ترویج در توسعه کشاورزی.

این امر، باعث احاله امور اجرایی و خدماتی به ترویج و قبول آن از سوی مسئولین ترویج کشور بوده است.

۲) ترویج یک مکتب آموزشی است که اثرات و بازده آن در درازمدت ظاهر می‌گردد و این امر به سهولت قابل سنجش و اندازه‌گیری نیست. لذا، حساسیت چندانی به این امر مهم معطوف نمی‌گردد. این مسئله

سازمان جدید تحت نظارت و مسئولیت معاونت جدیدی در وزارت کشاورزی تحت نام «معاونت تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی» قرار گرفت. این معاونت جدید از آمیختگی دو معاونت آموزش و ترویج و معاونت امور تحقیقاتی وزارت کشاورزی بوجود آمد. این دو معاونت که تا قبل از این تاریخ معاونتهای مستقلی در وزارت کشاورزی محسوب می‌شدند، بعد از این دگرگونی سازمانی، از سطوح نهادهای وزارت کشاورزی حذف گردیدند. در این دگرگونیهای سازمانی که در اواخر سال ۱۳۷۱ بوجود آمد، ضمن دگرگونی در نمودار نهادهای وزارت کشاورزی و سازمانهای وابسته، نهادهای اداری امور کشاورزی استانها و شهرستانها نیز دچار دگرگونی شد که نمودار مربوط به آن در صفحات بعد آمده است.

در پی این دگرگونیهای سازمانی، دگرگونیهایی هم در نمودار اداری سازمان ترویج بوجود آمد که بشرح زیر است:

۱) سازمان ترویج کشاورزی بنام «معاونت ترویج» سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی تغییر نام داد.

۲) معاونت ترویج سازمان «تات» تحت نظارت معاونت جدید وزارت کشاورزی یعنی «معاونت تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی» قرار گرفت.

ب) ترویج کشاورزی از وظیفه اصلی اش منحرف شده و به امور اجرایی، خدماتی و بازرگانی روی آورده است و نتایج بدست آمده از پژوهشها آنطور که باید و شاید ترویج و اشاعه نشده است.

ج) آموزش کشاورزی نیز در تربیت و تعلیم کودکان و جوانان موفق نبوده که قادر گردند در توسعه کشاورزی کشور سهم باشند.

۵) مروجین کشاورزی که می‌بایستی از بین روستازادگان تحصیل کرده کشاورزی انتخاب شوند، بیشتر از افراد شهری و با تحصیلات غیرکشاورزی، که هیچگونه علاقه و انگیزه‌ای جهت خدمت و زندگی در روستاها را ندارند، برگزیده می‌شوند.

۶) بیشتر کارکنان ترویج که به خدمت در مراکز خدمات روستایی مأمور شده‌اند، به جای عملکرد و فعالیت‌های آموزشی، ترویجی به امور خدماتی، انبارداری و بازرگانی مشغول شده‌اند.

لذا، برداشت کشاورزان و روستاییان از مروج شخصی است که به اینگونه امور مبادرت دارد.

۷) آموزش پی در پی مروجین کشاورزی با یافته‌ها و پدیده‌های علمی نوین، بیشتر با غفلت همراه بوده و می‌باشد و این امر، باعث آن می‌شود که میزان اطلاعات مروجین «به روز» نباشد.

۸) عدم پوشش مؤثر برنامه‌های آموزشی، ترویجی از طریق رسانه‌های جمعی (رادیو، تلویزیون و ...)، یکی دیگر از محدودیت‌ها و موانع ترویج کشاورزی در کشور می‌باشد.

۹) وسایل فنی مورد نیاز برنامه‌های آموزشی (نمایشات طریقه‌ای، نتیجه‌ای و ...) تأمین نشده و لذا کادر فنی ترویج دچار مشکلاتی در این زمینه بوده و برای اجرای برنامه‌های مؤثر آموزشی که می‌بایستی با عمل همراه باشد، محدودیت‌های فراوانی وجود دارد.

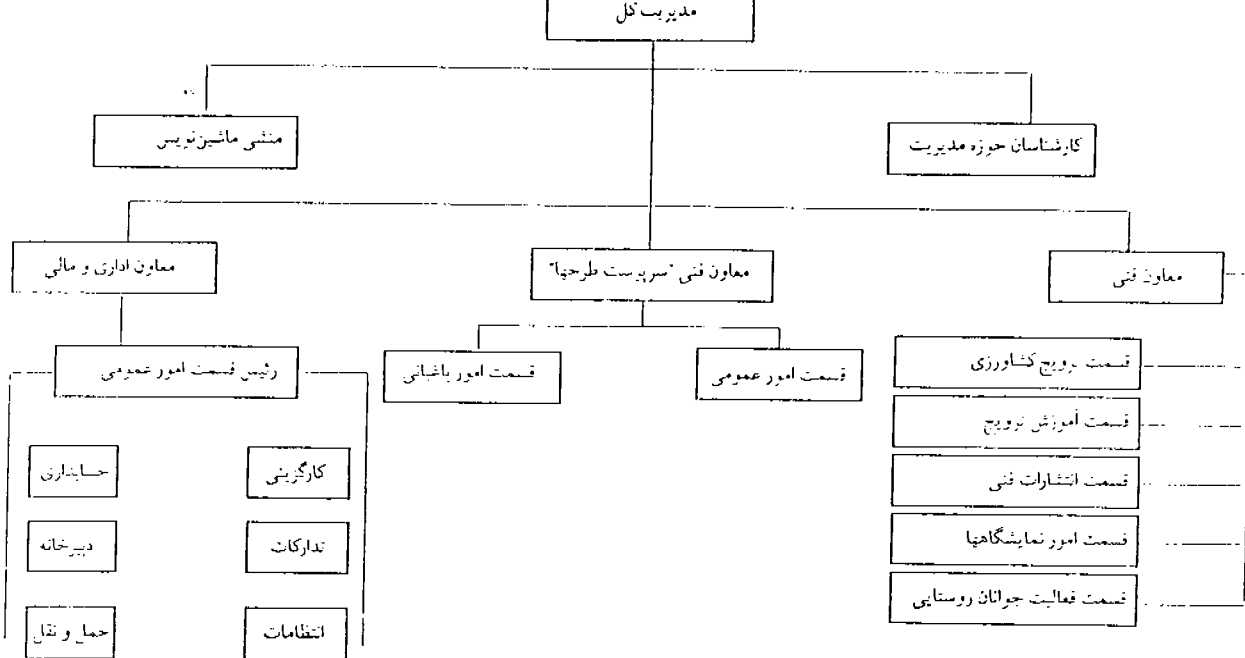
۱۰) عدم وجود وسایل، امکانات، تجهیزات مورد نیاز مروجین از قبیل: وسایل نقلیه، امکانات و ابزار آموزشی و کمک آموزشی و غیره که باعث کاهش کارایی آنها می‌گردد.

۱۱) تعداد مروجین نسبت به تعداد کشاورزان و روستاییان بسیار کم می‌باشد و این امر، باعث آن می‌گردد که بسیاری از کشاورزان تحت پوشش برنامه‌های ترویجی

ساخته: وزارت کشاورزی، سازمان ترویج کشاورزی، برنامه پنجم ترویج کشاورزی، ۱۳۷۲.

نوع کار	آموزش مولدین	تجهیزات آموزشی	اجرای طرح‌های تحقیقی و ترویجی	احداث مزارع نیایشی و باغات نمونه	چاپ و تکثیر نشریات	تأمین نیروی انسانی	تأمین خودرو	آموزش اعضای تعاونی‌های مشاع	آموزش کادر فنی	اعتبارات مصوب	اعتبارات تخصیص یافته	هزینه‌های انجام شده و تعهدات
واحد کار	تفروز	دقیقه	طرح	مکنار	جلد	نفر	دستگاه	مکنار	نفر	هزار ریال	هزار ریال	هزار ریال
تعداد کل کار	۸۸۳۵۰۴۷	۵۰۰۰	۱۵۷۵	۳۱۵۷۲	۱۷۰۰۰۰۰	۱۸۵۶	۱۶۶۵	۶۰۰۰	۴۴۵۴	۲۵۷۱۵۹۷	—	—
اجراء شده سال ۶۸	۸۵۶۱۰	۵۰۰	۱۰۰	۸۴۱	۱۵۰۰۰۰۰	۲۸۵	—	۵۵۸	۵۲۲	۶۷۰۰۰۰	۶۳۱۵۲۸	۶۳۱۳۷۵
اجراء شده سال ۶۹	۹۳۹۴۲۲	۵۶۰	۱۳۲	۵۶۲۵	۱۶۹۷۲۰	۲۷۷	۱۵۹	۷۵۰	۸۱۰	۴۰۰۰۰۰۰	۳۷۴۵۱۳۶	۳۶۵۳۰۶۸
اجراء شده سال ۷۰	۱۶۳۸۰۰۰	۲۱۴۰	۱۱۵	۸۴۰۲	۳۳۹۱۹۴	۲۵۵	۷۱	۱۳۷۵	۱۰۹۸	۷۰۰۰۰۰۰	۴۹۵۰۲۰۰	۹۵۰۲۰۰
اجرائی ۷۱	۲۵۵۷۳۲۰	۱۲۲۵	۲۵۰	۸۲۲۴	۴۰۰۰۰۰۰	۳۷۴	۳۹۹	۱۷۵۰	۱۰۶۳	۷۰۰۰۰۰۰	—	—
اجراء شده ۶ ماهه اول سال ۷۱	۱۵۵۴۲۸۶	۷۰۰	۱۸۰	۵۴۵۸	۱۱۰۰۰۰۰	۷۹	۸۲	۹۷۵	۸۱۶	—	۳۲۱۲۰۰۰	—
جمع عملکردیان ۷۱/۶/۳۱۱۵۶۸/۱	۴۲۱۷۳۲۹	۳۹۰۰	۵۲۹	۲۰۳۲۶	۱۱۶۹۱۲۲	۱۰۹۶	۳۱۲	۲۶۵۸	۳۲۵۶	۲۰۳۷۰۰۰۰	۱۲۵۲۹۰۶۴	۱۲۵۲۹۰۶۴
اجرائی سال ۷۲	۲۶۱۲۸۵۰	۱۳۷۵	۷۷۶	۱۳۰۶۲	۶۴۱۰۰۰۰	۵۶۵	۹۴۲	۳۳۴۲	۲۱۷۹	—	—	—
جمع افزایش نسبت به برنامه	۱۶۱۴۵۲	۹۲۰	—	۴۹۱۳	—	—	—	—	۱۲۲۸	—	—	—

جدول شماره ۳: حجم برنامه های آموزشی و عملکرد فعالیتهای ترویجی در برنامه پنجمساله اول طرح آموزشهای کشاورزی

نمودار شماره ۳: نظام تشکیلاتی سازمان ترویج کشاورزی بعد از انقلاب تا سال ۱۳۶۸

قرار نگیرند.

(۱۲) رشته‌ای و تخصصی (فنی) نبودن مروجین کشاورزی، بدین معنی که یک نفر مروج، می‌بایستی در همه زمینه‌های کشاورزی، روستاییان را آموزش دهد. این امر، باعث سطحی شدن میزان معلومات و دانش مروجین کشاورزی می‌گردد. در صورتیکه، اگر مروجین کشاورزی هر یک در زمینه‌ای ویژه دارای تجربه و تخصص لازم باشند، می‌توانند آموزشهای مؤثری را ارائه نموده و مشکلات کشاورزان را به سادگی حل و فصل نمایند.

(۱۳) عدم وجود انگیزه کافی جهت خدمت در روستاها.

این مسئله، ممکن است در اثر عدم در اختیار نهادن تسهیلات، مزایا و امکانات و وسایل رفاهی برای کادر مأمور خدمت در روستاها در مقایسه با کارمندان شاغل در شهرها بوجود آید. تفاوت قائل شدن بین کارمندان شاغل در شهر و روستا به نفع کارمندان شهری، باعث از بین رفتن انگیزه خدمت در روستاها می‌گردد. در حالیکه، این امر می‌بایستی کاملاً برعکس باشد.

(۱۴) برنامه ترویج و آموزش کشاورزی (که می‌بایستی میلیونها نفر کشاورز شاغل در بخش کشاورزی کشور را تحت پوشش برنامه‌های آموزشی قرار دهد و اطلاعات، بینش و مهارت‌های آنان را پایه‌های پیشرفتهای علمی و فنی بالا برد) از بدو تأسیس و

گشایش فاقد قانون بوده و بدین جهت، هر مسئولی بر مبنای سلیقه‌های شخصی خود، موجبات دخل و تصرف و تضعیف اثر برنامه‌های ترویجی را فراهم می‌سازد.

(۱۵) در قالب قانون ترویج کشاورزی کشور (که یکی از ضروریات اصلی انجام فعالیتهای مؤثر و مناسب ترویج کشاورزی می‌باشد) نظام ترویجی ویژه ایران نیز از دیگر نیازهای ترویج کشاورزی می‌باشد لذا در این راستا، می‌بایستی ترویج کشاورزی کشور دارای اهداف، اصول، خط مشی‌ها، نهادهای اجرایی، واحد، عاملین اجرایی و ... مشخص شده‌ای باشد. این امر، باعث آن می‌گردد که اولاً: جایگاه اهمیت و نقش ترویج کشاورزی در روند توسعه روستایی مشخص و تثبیت گردد و ثانیاً: منابع و امکانات و وسایل مصرف در فعالیتهای ترویجی در قالب یک واحد هدایت شود و از هدررفتن منابع مختلف در این زمینه جلوگیری گردد.

فهرست منابع

- (۱) ایروانی، هوشنگ، تاریخچه ترویج و آموزش کشاورزی، نشر مشهد، سال ۱۳۷۲.
- (۲) شهبازی، اسمعیل، مقدمه‌ای بر آموزش و ترویج و توسعه شیوه‌های نوین در روستاها، انتشارات دانشکده کشاورزی و دامپروری رضائیه، ۱۳۵۴.

(۳) ملک‌محمدی، ایرج، مبانی ترویج کشاورزی، مرکز نشر دانشگاهی، چاپ دوم، ۱۳۷۲.

(۴) نخست‌وزیری جمهوری اسلامی ایران: معاونت طرحها و بررسی‌ها، کمیسیون کشاورزی، ۱۳۶۰.

(۵) وزارت کشاورزی، سازمان ترویج کشاورزی، برنامه پنجساله ترویج کشاورزی (۶۷-۶۲)، تهران، ۱۳۶۱.

(۶) وزارت کشاورزی، سازمان ترویج کشاورزی، برنامه توسعه ترویج کشاورزی در برنامه پنجساله دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، مهرماه ۱۳۷۱.

(۷) وزارت کشاورزی، سازمان ترویج کشاورزی، عملکرد سازمان ترویج در سالهای ۶۸، ۶۹، ۷۰ و ۷۱.

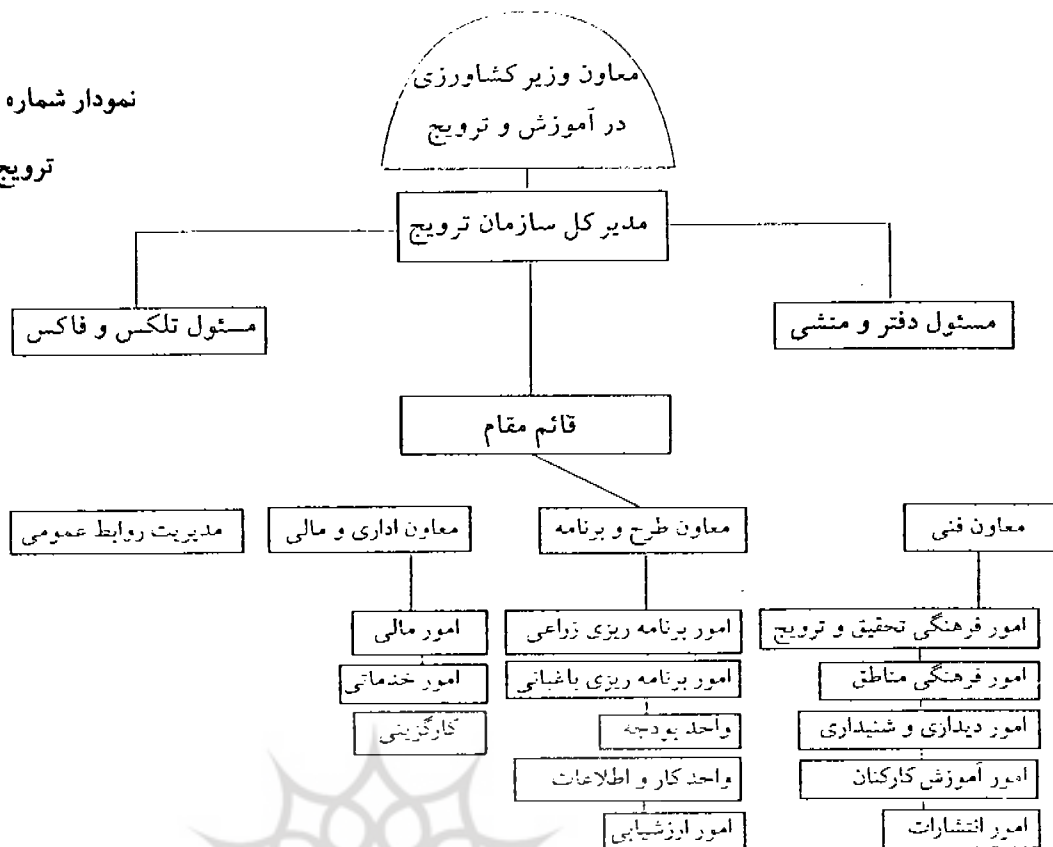
(۸) وزارت کشاورزی، سازمان ترویج کشاورزی، موافقت‌نامه اهداف و وظایف ترویج کشاورزی در ایران، تاریخچه تهیه طرحهای جامع ترویج کشاورزی، ۱۳۶۶.

(۹) وزارت کشاورزی، تحلیلی پیرامون لایحه ادغام وزارت کشاورزی و جهادسازندگی، خرداد ۱۳۶۶.

(۱۰) وزارت کشاورزی، معاونت ترویج سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، گزارش کشوری کشاورزی جمهوری اسلامی ایران، مهرماه ۱۳۷۵.

نمودار شماره ۴: نمودار نهادهای سازمان

ترویج از سال ۱۳۶۸ الی ۱۳۷۱

نمودار شماره ۵: آخرین دگرگونی‌های سازمانی در نهاد

ترویج کشاورزی در سال ۱۳۷۲

پی‌نوشت:

۱- نخست‌وزیری جمهوری اسلامی ایران، معاونت طرحها و بررسیها، کمیسیون کشاورزی،

برنامه توسعه کشاورزی و عمران روستایی، مردادماه ۱۳۶۰.

2- Up to date